

6. UČEBNÍ OSNOVY

6.1. Jazyk a jazyková komunikace

6.1.1. Český jazyk a literatura

Charakteristika vyučovacího předmětu

Český jazyk a literatura je vyučovací předmět, který pomáhá žákům v jejich osobním životě, v jejich dalším studiu a v následujícím plnohodnotném životě. Dovednosti získané ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura jsou potřebné nejen pro kvalitní jazykové vzdělání, ale jsou důležité i pro úspěšné osvojování poznatků v dalších oblastech vzdělávání. Užívání češtiny jako mateřského jazyka v jeho mluvené i písemné podobě umožňuje žákům poznat a pochopit společensko-kulturní vývoj lidské společnosti. Při realizaci tohoto vzdělávacího oboru se vytvářejí předpoklady k efektivní mezilidské komunikaci tím, že se žáci učí interpretovat své reakce a pocity tak, aby dovedli pochopit svoji roli v různých komunikačních situacích a aby se uměli orientovat při vnímání okolního světa i sebe sama.

Vyučovací předmět Český jazyk a literatura vychází ze vzdělávací oblasti Komunikační a slohová výchova, jazyková výchova a literární výchova.

Obsah, organizační a časové vymezení vyučovacího předmětu Český jazyk a literatura

Vyučovací předmět Český jazyk a literatura se vyučuje v oblastech Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova v 1. až 9. ročníku s hodinovými dotacemi pro jednotlivé ročníky v týdenních dotacích odpovídajícími učebnímu plánu – přidělená minimální časová dotace a přidělené disponibilní hodiny (viz Učební plán 1. a 2. stupně-ŠVP ZŠ Jenišovice).

Školní vzdělávací program ZŠ Jenišovice podporuje i operativní zohledňování specifických vzdělávacích potřeb žáků.

Průřezová témata jsou realizována formou různě dlouhých projektů a integrací témat, ve kterých je konkretizována návaznost a prolínání s vyučovacím předmětem Český jazyk a literatura.

Výuka je realizována zpravidla v budově školy. Filmová, divadelní představení, besedy apod. se realizují mimo budovu u pořádajících organizací.

Výchovné a vzdělávací strategie vyučovacího předmětu Český jazyk a literatura

Učitel:

- Volí cestu ke konkretizovaným výstupům vyučovacího předmětu bez ostrých hranic mezi jazykovou, literární, komunikační a slohovou výchovou.
- Podporuje zvyšování čtenářské gramotnosti žáků.
- Využívá dostupných nebo vlastních materiálů blízkých každodennímu životu žáků, tiskoviny volí přednostně z regionu školy.
- Volí metody a formy (prezentace, výpočetní technika, vlastní výpisky apod.) práce podporující zájem žáků o mateřský – český jazyk, vytváří dostatek stimulů. Pro aktivní práci žáků.
- Vede žáky k používání jazykových příruček.
- Při zadávání slohových prací a výběru témat literární výchovy přihlíží k zájmům žáků a k aktuálním otázkám regionu.
- Nepřeceňuje význam pravopisu, volí jevy základní.
- Vede žáky ke zdokonalování jejich vyjadřovacích schopností a dovedností.
- Rozhoduje o výběru a zařazení doplňujícího učiva.
- Zařazuje průřezová témata dle organizace jednotlivých projektů.

Žák:

- Podílí se na výstavbě vyučovací hodiny, dle možností vyhledává informační zdroje mimo školu, prezentuje svou snahu.
- Pracuje s vlastními chybami.
- Prezentuje své myšlenky a názory v písemné (počítačové) podobě.
- Využívá automatické opravy textu prostřednictvím ICT a zná jejich omezení.
- Své výroky promýšlí, plynule se vyjadřuje v mezích slušného chování.

KOMPETENCE K UČENÍ	- Vedeme žáky k odpovědnosti za jejich vzdělávání a za jejich budoucnost – připravujeme je na celoživotní učení. - Ve výuce zřetelně rozlišujeme základní (nezbytné, klíčové, kmenové) učivo a učivo rozšiřující (doplňující). - Učíme žáky vyhledávat, zpracovávat a používat potřebné informace v literatuře a na internetu.
--------------------	--

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMU	- Na modelových příkladech ve svých předmětech naučíme žáky algoritmu řešení problémů. - Podporujeme netradiční (originální) způsoby řešení problémů. - Při řešení problémů učíme žáky používat metodu „SWOT“ analýza. - Ve škole i při mimoškolních akcích průběžně monitorujeme, jak žáci řešení problémů prakticky zvládají.
KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ	- Podporujeme různé formy komunikace na „mezinárodní úrovni“ v rámci Evropy i světa. - Klademe důraz na „kulturní úroveň“ komunikace. - Vedeme žáky k tomu, aby otevřeně vyjadřovali svůj názor podpořený logickými argumenty. - Učíme žáky publikovat a prezentovat své názory a myšlenky. - Vedeme žáky k pozitivní prezentaci a reprezentaci svojí osoby a svojí školy na veřejnosti. - Připravujeme žáky na zvládnutí komunikace s jinými lidmi v obtížných a ohrožujících situacích.
KOMUNIKACE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ	- Učíme žáky pracovat v týmech, učíme je vnímat vzájemné odlišnosti jako podmínku efektivní spolupráce. - Rozvíjíme schopnost žáků zastávat v týmu různé role. - Učíme žáky kriticky hodnotit práci (význam) týmu, svoji práci (význam) v týmu i práci (význam) ostatních členů týmu. - Podporujeme vzájemnou pomoc žáků, vytváříme situace, kdy se žáci vzájemně potřebují. - Podporujeme integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do třídních kolektivů.
KOMPETENCE OBČANSKÉ	- Netolerujeme agresivní, hrubé, vulgární a nezdvořilé projevy chování žáků, zaměstnanců školy i rodičů. - Na konkrétních modelových příkladech demonstrujeme pozitivní a negativní projevy chování lidí. - Podporujeme různé formální i neformální způsoby spolupráce s obcí, policií, občanskými sdruženími apod.

KOMPETENCE PRACOVNÍ	- Vedeme žáky k pozitivnímu vztahu k práci. Kvalitně odvedenou práci vždy pochválíme. - Při výuce vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí. Měníme pracovní podmínky, žáky vedeme k adaptaci na nové pracovní podmínky. - Různými formami (exkurze, film, beseda apod.) seznamujeme žáky s různými profesemi – cíleně ujasňujeme představu žáků o reálné podobě jejich budoucího povolání a o volbě vhodného dalšího studia.
KOMPETENCE DIGITÁLNÍ	- učíme žáky vyhledávat, zpracovávat a používat potřebné informace - využíváme s žáky PC programy na procvičování a upevňování učiva - pracujeme s textovými editory

Český jazyk a literatura 1. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy
pozná jednotlivá písmena tiskací a psací, malá a velká umí je správně přečíst, vyslovit a napsat skládá a čte všechny druhy slabik a slov čte správně dlouhé a krátké samohlásky tvoří jednoduché věty čte nahlas a s porozuměním jednoduché věty nacvičuje správné držení těla, držení psacího náčiní a uvolňuje si ruku rozlišuje psací a tiskací písmena a umí je napsat píše slabiky, jednoduchá slova a věty dodržuje správné pořadí písmen, píše podle diktátu naslouchá pohádkám, příběhům, vypráví podle obrázkové osnovy, dramatizuje naučí se zpaměti básničku a dokáže ji recitovat	Písmena a hlásky -velká, malá tiskací a psací písmena Čtení -čtení slabik, slov -čtení jednoduchých vět Psaní -psaní písmen, slabik a slov -psaní jednoduchých vět -opis a přepis Vyjadřovací schopnosti -vyprávění jednoduchých příběhů, pohádek -dramatizace, recitace básniček	PT1 – TO1 – INT Prv Sebepoznání a sebepojetí - Vztahy k druhým lidem

Český jazyk a literatura: 2. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy
zná rozdělení na samohlásky, souhlásky, dvojhlásky zvládá gramatiku měkkých a tvrdých souhlásek určí nadřazenost a podřazenost slov zná slova souřadná, protikladná, souznačná umí seřadit věty v textu rozlišuje druhy vět řadí písmena a slova podle abecedy zdůvodní a správně napíše znělé a neznělé souhlásky uvnitř a na konci slov rozlišuje zvukovou a psanou podobu slabik dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě dokáže poznat podstatná jména, slovesa, předložky pozná spisovný a nespisovný jazyk je schopen vyjádřit svůj názor a pocity užívá slušné oslovení, prosbu a poděkování seznamuje se s jednoduchým popisem vypráví děj a dodržuje jeho posloupnost čte plynule s porozuměním jednoduché texty nahlas i potichu soustředěně naslouchá čtenému textu spojuje obsah textu s ilustrací seznámí se autory dětských knih zvládne správné tvary písmen abecedy, opis a přepis jednoduchých textů	Mluvnice - slovo, slabika, hláska, písmeno, rozdělení hlásek - věta, slovo - druhy vět - abeceda - párové souhlásky - vybrané slovní druhy - písmeno ě ve slovech Komunikační a slohová výchova - základní formy společenského styku - jednoduchý popis - děj- základ vyprávování Čtení a literární výchova - plynulé čtení s porozuměním - pohádky, bajky Psaní - zdokonalování psaní	PT 5 – TO 1 – INT M, PRV, VV Příroda kolem nás, vycházky do přírody PT 5 - TO 3 – INT – PČ, PRV Ochrana životního prostředí, úklid okolí PT5 – TO4 – INT - PČ, PRV Práce s přírodními materiály, prostředí a zdraví PT1 – TO2 – INT - PRV Mezilidské vztahy - Pravidla slušného chování, vztahy ve třídě

Český jazyk a literatura: 3. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy
rozliší věty jednoduché a souvětí vyhledá ve větách základní skladební dvojice třídí slova podle významu, vyhledává slova souznačná a protikladná zná vyjmenovaná slova a jejich pravopis skloňuje podstatná jména, rozlišuje číslo a rod časuje slovesa, umí určit osobu, číslo a čas zná pojem základních slovních druhů orientuje se v textu slyšeném a čteném je schopen vypravovat podle jednoduché osnovy umí napsat adresu, přání, pozdrav na pohlednici popisuje ústně a písemně jednoduché předměty a činnosti zdokonaluje se v plynulém a výrazném čtení umí číst potichu i předčítat nahlas využívá četbu jako zdroj poznatků umí reprodukovat text seznámí se s autory dětských knih zdokonaluje se v písemném projevu, píše přiměřeně rychle pracuje s chybou provádí kontrolu vlastního písemného projevu	Mluvnice - věta jednoduchá a souvětí - základní skladební dvojice - nauka o slově - stavba slova - vyjmenovaná slova - podstatná jména - slovesa - slovní druhy Komunikační a slohová výchova - vypravování podle jednoduché osnovy - adresa, přání, pozdrav, popis Čtení a literární výchova - plynulé a výrazné čtení - reprodukce textu - autoři dětských knih Psaní - práce s chybou, sebekontrola	PT 2 – TO 1 – INT PRV Naše obec, naše okolí PT2 - TO 2 – INT PRV Regionální památky, lidové zvyky, tradice

Český jazyk a literatura: 4. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy
rozlišuje slova jednoznačná, synonyma, opozita a slova citově zabarvená určí slovní základ (předpona, kořen, přípona) rozlišuje slova ohebná a neohebná prohlubuje znalosti o slovních druzích skloňuje podstatná jména zná vzory podstatných jmen, umí určit rod, číslo, pád a vzor umí časovat slovesa umí určit osobu, číslo a čas, pozná zvrtná slovesa a neurčitek seznámí se s pravidlem shody přísudku s podmětem užívá vhodných jazykových prostředků sestavuje osnovu a umí podle ní vypravovat vypracuje popis rostliny, zvířete, věci umí telefonovat čte správně, uvědoměle, plynule a dostatečně rychle rozumí přiměřeně náročnému textu a umí ho reprodukovat dokáže si vybrat četbu podle svého zájmu a udělá zápis do deníku seznámí se autory dětských knih:	Mluvnice - nauka o slově - stavba slova - slovní druhy - vzory podstatných jmen - slovesné způsoby - shoda podmětu a přísudku Komunikační a slohová výchova - osnova - vypravování - popis, telefonování Čtení a literární výchova - uvědomělé a plynulé čtení - reprodukce textu - zájmová četba	INT VL, TV PT 1 – TO 1 Rozvoj schopností poznávání - Cvičení smyslového vnímání PT1 - TO 2 Poznávání lidí - Popis osoby, rozdíly mezi lidmi, cvičení smyslového vnímání PT1 - TO 3 Řešení problémů a rozhodovací dovednosti - Dovednosti pro řešení problémů, mezilidské vztahy

Český jazyk a literatura: 5. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy
výstižně a kultivovaně se vyjadřuje určuje kořen, předponu a příponu, slovtvorný základ, užívá správné koncovky používá odůvodnění pravopisu v souvislosti se stavbou slova využívá znalost vyjmenovaných slov v praktických cvičeních rozlišuje psaní předložek a předpon určuje mluvnické kategorie, skloňuje podle vzoru, píše pravopisně správně vlastní jména rozlišuje a určuje slovní druhy rozpozná druhy přídavných jmen určuje mluvnické kategorie sloves, včetně podmíňovacího způsobu rozeznává druhy zájmen a číslovek určuje základní větné členy vyhledá různé podměty rozezná přímou řeč a umí ji graficky znázornit kultivovaně se vyjadřuje předvede dovednost vypravovat popíše předmět, děj, postup, osobu napíše dopis sestaví SMS zprávu a e-mailovou zprávu na základech stručnosti a výstižnosti textu dokáže vyplnit tiskopisy popíše a posoudí dopravní situaci, vyvodí bezpečné chování	Mluvnice - mateřský jazyk - stavba slova – odvozování slov předponami a příponami - souhláskové skupiny na styku předpony nebo přípony a kořene - skupiny hlásek, pravopis po obojetných souhláskách - předložky a předpony z, s - podstatná jména – mluvnické kategorie, vlastní jména - slovní druhy - přídavná jména - slovesa, podmíňovací způsob - zájmena – jejich druhy - číslovky - skladba – základní a rozvíjející větné členy - podmět vyjádřený, nevyjádřený, holý, rozvitý, několikanásobný - přímá – nepřímá řeč Komunikační a slohová výchova - mluvní cvičení na zadané téma - vypravování - popis - dopis - SMS zpráva, e-mail - tiskopisy	PT 4 – TO 1- INT AJ, HV Respektování různých etnik PT4 - TO 2 – INT AJ, HV Konverzační témata v různých životních situacích, lidové písně PT 6 – TO 1 – INT VV Čtení časopisů, práce s textem, ilustrace PT3 – TO1 – INT V1 Život dětí v okolních zemích (zvyky a tradice)

čte plynule, s porozuměním, nahlas i potichu přiměřeně náročné texty, vyjádří své pocity a názory čte procítěně s prvky uměleckého přednesu předčítá texty, recituje básně, hledá a vymýšlí rýmy zaznamenává zajímavé myšlenky, dramatizuje pohádky navštěvuje divadelní a filmová představení	- popis dopravní situace, hledání bezpečného řešení Čtení a literární výchova - výrazné čtení uměleckých i naučných textů - výrazné čtení s prvky uměleckého přednesu - předčítání textu, recitace - zápis textu, čtenářský deník, dramatizace, scénky divadelní a filmová tvorba, besedy	
---	--	--

Český jazyk a literatura - 6. ročník		
Konkretizovaný výstup	Konkretizované učivo	Průřezová témata, přesahy, vazby
<u>Žák:</u> rozliší základní slohové útvary sestaví osnovu, dodrží časovou posloupnost užívá vhodných jazykových prostředků vyjadřuje se souvisle a výstižně vyhledá hlavní myšlenky textu podá informaci jasně a zřetelně vybírá vhodná slova při nácviu popisu stylizuje dopis používá kultivovaný písemný projev používá jazykové příručky rozpozná zvukovou a písemnou podobu slov správně intonuje určí mluvnické kategorie podstatných jmen rozpozná druhy zájmen a číslovek vyhledá základní větné členy a zdůvodní shodu používá literaturu jako zdroj poznání a prožitků uveče základní znaky poezie rozliší sloku od verše reprodukuje přečtený text, zhodnotí hlavní postavy odliší pověst od pohádky vysvětlí vznik bajky posoudí vztah literatury k životu	<u>Komunikační a slohová výchova</u> sloh - slohové útvary vypravování člověk ve společnosti - telefon, vzkazy, spol. styk výpisky, výtah zpráva, oznámení popis dopis <u>Jazyková výchova</u> jazykověda, jazykové příručky zvuková stránka slova a věty podstatná jména zájmena, číslovky větná skladba <u>Literární výchova</u> lidová slovesnost poezie pohádky pověsti bajky povídky ze života dětí literárně výchovné aktivity	PT 1 - TO 2 - RV, OV Poznávání lidí - Vzájemné poznávání, respektování odlišností PT 6 – TO3 – OV, VV Příklady stavby a uspořádání zpráv a dalších mediálních sdělení, plakát, pozvánka, billboard PT1 – TO1 – OV, D, VV Rozvoj schopností poznávání - Život v různých epochách PT1 – TO1 - OV Seberegulace a sebeorganizace - Organizace volného času

Český jazyk a literatura - 7. ročník		
Konkretizovaný výstup	Konkretizované učivo	Průřezová témata, přesahy, vazby
<u>Žák:</u> předvede samostatný souvislý projev (ústní i písemný) dovede svým vypravováním spolužáky zaujmout při písemném i mluveném projevu používá vhodná slova komunikuje se kultivovaně, výstižně volí vhodné jazykové prostředky pro danou situaci rozezná v textu neohebné slovní druhy a určí je navázáním na znalosti o podstatných a přídavných jménech odvodí jejich další tvary tvoří homonyma, antonyma, synonyma a začleňuje je do souvislého textu určí slovenské kategorie - vid, rod rozliší větu hlavní a vedlejší, větné členy podle vztahů píše čitelně, přehledně a úpravně vyhledá ve slovnících a encyklopediích význam pojmů: epos, báje, mýtus, balady a uvede konkrétní příklady těchto literárních útvarů z přečtených knih sestaví katalog nejméně 5 autorů, uvede stručný životopis autora, názvy jeho nejznámějších děl a napíše 5 větami obsah přečtené knihy stanoví zvukomalebnost básně, její rytmus vyhledá fejeton v časopisech a novinách, vytvoří vlastní fejeton navštíví filmové a divadelní představení a zhodnotí je svým vlastním názorem	<u>Komunikační a slohová výchova</u> praktické formy slohu vypravování - užití přímé řeči popis pracovního postupu, děje, odborný dopis líčení, životopis, charakteristika <u>Jazyková výchova</u> neohebné druhy slov podstatná jména - odvozování - vlastní jména přídavná jména - odvozování homonyma, antonyma, synonyma slovesa - vid, rod skladba - výpověď a věta <u>Literární výchova</u> z hlubin času - příběhy a hrdinové - mýty a balady setkání se světem setkání s poezií, věcmi, lidmi, otázkami literárněvýchovné aktivity	PT 1 - TO 2 – INT HV Komunikace - Řeč těla a zvuků, nonverbální komunikace PT 1 - TO 3 - OV Hodnoty, postoje, praktická etika - Rodina, generační problémy PT 3 - TO 2 - HV, VV Lidská setkávání, písně různých národů PT6 – TO6 – AJ, NJ, INF, OV Tvorba zpráv, prezentací, školní web PT6 – TO7 – AJ, NJ, INF, OV Prohlubování týmové komunikace, zpracování dat

Český jazyk a literatura - 8. ročník		
Konkretizovaný výstup	Konkretizované učivo	Průřezová témata, přesahy, vazby
- používá kultivovaný písemný projev - rozpozná slovanské a světové jazyky - aplikuje hlavní způsoby obohacování slovní zásoby a tvoření českých slov - vysvětlí význam přejatých slov, aplikuje je - používá jazykové příručky - určí mluvnické kategorie sloves (mimo tříd a vzorů) - určí a užívá vedlejší věty - rozezná poměry mezi větami hlavními	Mluvnice - slovanské jazyky, slovenština - slovní zásoba a její obohacování - podstatná jména přejatá -význam, pravopis, skloňování - Pravidla, Slovník spisovné češtiny, Slovník cizích slov - slovesa - souvětí podřadná - souvětí souřadná	
- výstižně a kultivovaně se vyjadřuje - charakterizuje literární postavu - vypracuje výklad s pomocí osnovy, použije odborné názvosloví - napíše líčení - sestaví úvahu - určí jazykové projevy	Komunikační výchova a sloh - mluvní cvičení - charakteristika literárních postav - výklad - líčení - úvaha - jazykové projevy, slohové útvary	PT6 – TO2 – INT OV Novinářská etika, reklama, vliv médií na společnost
	Literární výchova	
- používá literaturu jako zdroj poznání - uvede historická období a její nejvýznamnější představitele - vysvětlí úlohu ústní lidové slovesnosti - rozliší a zhodnotí typická díla spisovatelů období NO - porovná českou a světovou literaturu z období 19. století - zformuluje písemně i ústně dojmy ze své individuální četby, zhlédnutí divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo - rozliší literární druhy a žánry	- návštěvy knihovny, čtenářské hodiny - významná období české literatury, spisovatelé a díla - pobělohorské období - Národní obrození - česká a světová literatura 19. a 20. století (poezie, próza) - referáty, čtenářské deníky - práce s textem (čtenářské dílny)	

Český jazyk a literatura - 9. ročník		
Konkretizovaný výstup	Konkretizované učivo	Průřezová témata, přesahy, vazby
	Mluvnice	
-v praxi využívá obecná poučení o jazyce, rozlišuje rozvrstvení jazyka a vhodně aplikuje s ohledem na komunikační prostředí -rozpozná základní vývojové etapy vývoje českého jazyka -využívá získaných poznatků k vytváření jazykových projevů -rozlišuje pravopisné jevy lexikální, morfologické, syntaktické -využívá jazykové příručky -používá kultivovaný písemný projev na základě poznatků o jazyce	- poučení o jazyce -vývoj jazyka - tvarosloví (přechodníky - info, slovesné třídy, vzory - info) - skladba-odchylky větné stavby, složitá souvětí, tvoření větných celků podle zadaných grafů větných členů a vět -shrnutí učiva 6. - 9. ročníku -Pravidla, SSČ, Slovník cizích slov	PT4 - TO4 - INT AJ, NJ, HV Využití a význam jazyka jako nástroje k dorozumívání
	Komunikace a slohový výcvik	
-komunikuje kultivovaně a výstižně -vypracuje a předvede výklad na téma dle vlastního výběru -napíše jednoduchou úvahu na libovolné téma -rozliší základní publicistické útvary, zformuluje vlastní názor -rozezná jednotlivé slohové útvary a používá je -zhodnotí písemně i ústně dojmy ze své četby, zhlédnutého filmového nebo divadelního představení -určí a charakterizuje literární druhy a žánry, orientuje se v základních literárních směrech -má přehled o významných představitelích české a světové literatury -užívá při rozboru literárního díla základní literární pojmy	-řečnická cvičení, referáty, debaty -výklad -úvaha -publicistické útvary -vypravování, popis, dopis, zpráva Literární výchova -referáty o knihách, divadelní a filmová představení -česká dramatická tvorba -česká a světová literární tvorba 20. století -literárně výchovné aktivity, oznámení, životopis...	PT2 - TO3 – INT OV Současná politická situace PT6 - TO4 –INT OV Výrazové prostředky a jejich uplatnění pro vyjádření názoru a postoje PT6 - TO5 - INT VV Prostředky masové komunikace, vliv médií na kulturu PT6 – TO6 – INT OV Školní časopis, školní vysílání